

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университет

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

Гуманитарлық сериясы
1997 жылдан бастап шығады

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

Гуманитарная серия
Издается с 1997 года

ISSN 2710-3439

№ 1 (2021)

Павлодар

**НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета**

Гуманитарная серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания

KZ46VP400029271

выдано

Министерством информации и общественного развития
Республики Казахстан

Тематическая направленность
публикация материалов в области истории,
правоведения и общественных наук

Подписной индекс – 76131

<https://doi.org/10.48081/PIOJ2208>

Бас редакторы – главный редактор

Бегимтаев А. И.

к.полит.н.

Заместитель главного редактора

Шамшудинова Г. Т., *доктор PhD,*

ассоц. профессор

Ответственный секретарь

Турлыбекова А. М., *к.и.н., ассоц. профессор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Акишев А. А.,	<i>д.полит.н., профессор;</i>
Алтыбасарова М. А.,	<i>к.полит.н., доцент;</i>
Ветренко И. А.,	<i>д.полит.н., профессор (Россия);</i>
Шашкова Я. Ю.,	<i>д.полит.н., профессор (Россия)</i>
Дронзина Т. А.,	<i>д.полит.н., профессор (София, Болгария)</i>
Абдикакимов М. Т.,	<i>доктор PhD</i>
Ермаханова С. А.,	<i>к.социол.н.;</i>
Сағиқызы А.,	<i>д.филол.н., профессор;</i>
Кожамжарова М. Ж.,	<i>к.филол.н.;</i>
Ахметова Г. Г.,	<i>к.филол.н., профессор;</i>
Уызбаева А. А.,	<i>доктор PhD;</i>
Аубакирова С. С.,	<i>доктор PhD</i>
Альмуханов С. Х.,	<i>к.филол.н., профессор;</i>
Кадыралиева А. М.,	<i>доктор PhD;</i>
Манасова М. М.,	<i>доктор PhD;</i>
Ахмеджанова Г. Б.,	<i>д.ю.н., профессор;</i>
Олжабаев Б. Х.,	<i>к.ю.н., ассоц. профессор;</i>
Ишеков К. А.,	<i>д.ю.н., профессор (Россия);</i>
Таштемханова Р. М.,	<i>д.и.н., профессор;</i>
Азербайев А. Д.,	<i>доктор PhD;</i>
Шокубаева З. Ж.	<i>(тех. редактор).</i>

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

<https://doi.org/10.48081/NFYV1484>

Д. Б. Аметаев*, А. Темиров

Торайгыров университеті,
Қазақстан Республикасы, Павлодар қ.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІК: ТӘСІЛДЕР МЕН КОНЦЕПТІЛЕР

«Қырғи қабақ соғыстың» аяқталуы, Кеңес Одағының ыдырауы және 20-ғасырдың аяғы мен 21-ғасырдың басындағы басқа да драмалық оқиғалар халықаралық қауіпсіздік жүйесінде түбегейлі өзгерістерге, сондай-ақ оны ғалымдар мен сарапшылар қауымдастығының қабылдауына әкелді. Ұлттық және халықаралық қауіпсіздік мәселелері саясаткерлер, әскери, ғалымдар мен сарапшылардың жіті назарында болды. Екі қоғамдық-саяси жүйе арасындағы қарама-қайшылықтың аяқталуы неғұрлым тұрақты және қауіпсіз әлемнің пайда болуына әкелмегендігі қауіпсіздік мәселелеріне ерекше назар аударады. «Қауіпсіздік» категориясы халықаралық қатынастар теориясындағы ең үлкен қарама-қайшылықтардың бірі болып табылады. Осы немесе басқа ғалымның концептуалды, сондай-ақ саяси және идеологиялық преференцияларына байланысты бұл ұғымды түсіндіруге көзқарастар әртүрлі болады.

Кілтті сөздер: халықаралық қауіпсіздік; әлемдік қоғамдастық; әскери күш; қауіпсіздікке әскери емес қауіптер; халықаралық қауіпсіздік факторлары; халықаралық құқық; халықаралық қауіпсіздікті қамтамасыз ету құралдары; халықаралық қауіпсіздік жүйесінің компоненттері; халықаралық қауіпсіздік құқығының көздері.

Кіріспе

Халықаралық қауіпсіздік мәселесі адамзат тарихындағы басты мәселелердің бірі болып табылады. Мұны көптеген бейбітшілік келісімдері растайды. «Қырғи қабақ соғыс» аяқталғаннан кейін әлем қауіпсіз бола алмады. Ал өзгеріп жатқан әлемде кейбір тәуекелдер мен қауіптер басқаларымен алмастырылады немесе қауіп дәрежесі бойынша өзгереді.

Халықаралық қауіпсіздік қауіп-қатерлерінің пайда болуының ішкі және сыртқы себептерін бейтараптандыру үшін оның қалыптасқан архитектурасын, теориялық және практикалық заңдылықтарын бейтарап объективті талдау жана мыңжылдықта халықаралық қауіпсіздік стратегиясын қамтамасыз етудегі шұғыл қажеттілікке айналады.

Нәтижелер және талқылау

Саяси ғылым қауіпсіздік саласындағы негізгі ұғымдарды анықтауға бірқатар жалпы тәсілдерді жасады. Ғылыми әдебиеттерде «қауіпсіздік» ұғымына қатысты терминдердің әртүрлі анықтамалары келтірілген.

«Қауіпсіздік» термині халықаралық-саяси дискурста салыстырмалы түрде кеш – 20-ғасырдың 20-30 жылдары енді. Жалпы алғанда, бұл белгілі бір сапада белгілі бір жүйенің болуын тоқтата алатын, яғни оған зиян келтіретін жағдайлар мен факторлардың болмауын білдіреді.

Қауіп деп сыртқы күштер тарапынан жүйеге (әлеуметтік, саяси, экономикалық және т.б.) деструктивті әсер етудің объективті мүмкіндігі түсініледі, нәтижесінде оған айтарлықтай зиян келуі мүмкін. Қауіп-қатер біреудің тарапынан қасақана жасалған әрекеттердің мақсатты нәтижесі ретінде қаралады және табиғи шығу тегі болуы мүмкін, сондықтан ол байқаусызда болуы мүмкін [1].

Қауіп-қатер – бұл тікелей қауіп, оның көзі тікелей немесе жанама дәл орнатылуы мүмкін. Қауіп оған қарсы бағытталған адамдар тарапынан тез әрекет етуді талап етеді. Тәуекелдер – бұл сақтандыру шаралары немесе алдын-алу шаралары қабылданған ықтимал қауіптер [2].

Тәуекел – бұл зақымдану ықтималдығы. Алайда ықтимал залалды анықтаудың мүлдем объективті және сөзсіз өлшемдерін анықтау мүмкін емес. Тәуекелдер туралы түсініктер саяси және ғылыми ортада пікірталастар нәтижесінде қалыптасады [3].

Осалдық – бұл әлеуметтік жүйенің қауіпсіздік жағдайы индикаторларының бірі, ол сыртқы сын-тегеуріндер алдында оның әлеуетті қорғалмағандығын куәландырады.

Қауіп көздері – бұл өздігінен пайда болып, белгілі бір жағдайларда зиянды қасиеттерді анықтайтын жағдайлар мен факторлар. Генезисі бойынша қауіп көздері табиғи, техногендік және әлеуметтік шығу тегіне ие болуы мүмкін.

Әлеуметтік-мәдени өрістерге қауіпсіздіктің енуі осы тұжырымдаманың лингвистикалық негіздеріне жүгінген кезде айқын көрінеді. Сонымен, қауіпсіздік, мәдени контекстке байланысты, мыналарды қамтуы мүмкін:

- қауіпсіздік (ағылшын тіліндегі *social security*);
- сенімділік (*seguridad* – *seguro* испан тілінде);

– сақтандыру (итальян тілінде *sicurezza, assicurazione* – сақтандыру немесе қауіпсіздік);

– тыныштық (*bezpieczeństwo* поляк тілінде);

– қатердің болмауы (орыс тілінде).

Сарапшылар қауіпсіздіктің екі түрін ажыратады:

– қауіптің гипотетикалық болмауы, қандай да бір сілкіністер мүмкіндігінің өзі;

– қоғамның қауіптерден нақты қорғалуы, оларға сенімді қарсы тұру қабілеті.

Әлеуметтік организмдердің кеңістіктік-географиялық өзара әрекеттесуіне сәйкес қауіпсіздіктің келесі салыстырмалы тәуелсіз деңгейлері бөлінеді: жаһандық, аймақтық және ұлттық (мемлекеттік).

Халықаралық қатынастар теориясының көптеген заманауи мектептері «халықаралық қауіпсіздік» феноменін тек әскери-саяси салаға жатады деп қарастыруды тоқтатты. Ғылым мен қоғамда «қатан» (әскери) ғана емес, «жұмсақ» (әскери емес) факторларды – экономикалық, әлеуметтік, демографиялық, экологиялық, мәдени, ақпараттық және т.б. ескеретін халықаралық қауіпсіздіктің көп өлшемді және кешенді анықтамасы жатыр.

Әлемнің көптеген елдерінің ғылыми қоғамдастығы мен саяси элиталары қазіргі уақытта толық ауқымды соғыс мүмкін емес деген көзқарасты ұстанады және халықаралық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің әскери емес факторлары рөлінің артуын атап өтеді.

Қазіргі жағдайларда халықаралық қауіпсіздік жүйесі әскери қатығыстардың алдын алу, оларды оқшаулау, саяси, экономикалық және әскери-стратегиялық қайшылықтарды саяси жолмен реттеу үшін құрылатын және жұмыс істейтін қауіпсіздіктің негіз қалаушы қағидаттарының, мемлекетаралық тетіктер мен құрылымдардың, халықаралық-құқықтық нормалардың, көпжақты шарттар мен басқа да элементтердің жиынтығын, сондай-ақ халықаралық, әсіресе әскери қызметті бақылаудың арнайы режимін және ақпараттың тиісті режимін қамтиды.

Халықаралық қауіпсіздік – бұл барлық мемлекеттердің халықаралық құқықтың негізгі принциптері мен нормаларын сақтауға негізделген халықаралық қатынастар жүйесі.

Халықаралық қауіпсіздікті қамтамасыз етудің басты тәсілдері:

– мүдделі елдер арасындағы өзара қауіпсіздікті қамтамасыз ету туралы шарттар;

– елдердің көпжақты одақтарға бірігуі;

– халықаралық қауіпсіздікті қолдау үшін дүниежүзілік халықаралық ұйымдар, өңірлік құрылымдар мен институттар;

– демилитаризация, демократия және халықаралық саяси тәртіпті ізгілендіру, халықаралық қатынастарда құқық үстемдігін орнату.

Қауіпсіздік жүйесі субъектілерінің санына байланысты бір-бірімен бәсекелес төрт модель ерекшеленеді.

Бірполярлы қауіпсіздік жүйесі. Осы модельге сәйкес, Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін Америка Құрама Штаттары халықаралық қатынастарда «күш вакуумының» пайда болуына жол бермеу үшін әлемдік көшбасшылықтың «ауыртпалығын» көтеруге мәжбүр болған жалғыз держава болып қала берді. «Қырғи қабақ соғыс» аяқталғаннан кейін американдық гегемонияның негізділігі туралы тезисті реалистер ғана емес, сонымен бірге неолибералдардың бір бөлігі, ең алдымен американдықтар ұстанады, олар супер держава ретінде көшбасшы болмаған кезде, басқа елдер жаһандық өзара тәуелділік дәуірінің күрделі мәселелерін шеше алмайтындығын дәлелдейді [4].

Бірполярлы модель Америка Құрама Штаттары бастаған әскери-саяси одақтар жүйесін күшейтуді білдіреді. Атап айтқанда, НАТО халықаралық қатынастардың трансатлантикалық ішкі жүйесінде тұрақтылықты қамтамасыз етуі, АҚШ пен Еуропа мемлекеттері арасындағы стратегиялық салада өзара іс-қимыл жасауы, Еуропада американдық әскери қатысуды қамтамасыз етуі және осы континенттегі қақтығыстардың алдын алуға кепілдік беруі керек деп саналады [5].

«Державалардың концерті». Кейбір сарапшылар халықаралық қауіпсіздіктің ең жақсы моделі бірнеше ұлы державалардың одағы болар еді деп санайды. Мысал ретінде олар Наполеон соғыстарынан кейін Еуропаның құрылымын анықтаған қасиетті одақты келтіреді. Қазіргі әлемде мұндай одақ әлемдегі тұрақтылықты сақтау үшін де, жергілікті қақтығыстардың алдын алу және реттеу үшін де жауапкершілікті өз мойнына алады. Бұл модельді қолдаушылардың пікірінше, оның артықшылығы – ондаған немесе тіпті жүздеген мүшелері бар ұйымдарға (мысалы, БҰҰ) қарағанда, «державалардың концерті» аясында позицияларды үйлестіру және шешім қабылдау оңайырақ [6].

Көпполярлы модель. Кейбір сарапшылардың пікірінше, қырғи қабақ соғыс аяқталғаннан кейін әлемде бір полярлы емес, көп полярлы жүйе пайда болды. Олардың пікірінше, АҚШ көшбасшылығы көбінесе қиялды және негізсіз. ЕО, Жапония, Қытай, Үндістан, Ресей, АСЕАН сияқты мүшелер АҚШ-тың күшін мойындай отырып, халықаралық істерде өз бағытын жиі американдықтармен сәйкестендірмейді.

Қарастырылып отырған модельді сынға ала отырып, оның қарсыластары бұл халықаралық қатынастарда тұрақтылық әкелмейді дейді. Өйткені, ол

тиісті жүйені «күш орталықтары» арасындағы мәңгілік бәсекелестіктің өрісі ретінде түсіндіреді және мұндай түсіндіру қақтығыстарға және ықпал ету салаларын үнемі қайта бөлуге әкелуі мүмкін [7].

Фаламдық (әмбебап) модель. Бұл модельдің негізінде халықаралық қауіпсіздікті тек жаһандық деңгейде және әлемдік қоғамдастықтың барлық мүшелерінің қатысуымен қамтамасыз етуге болады деген түсінік жатыр. Бір нұсқа бойынша, мұндай үлгіні жасау барлық елдер мен халықтар жалпыадамзаттық құндылықтардың қандай да бір минимумын ұстана бастағанда және бірінғай басқару жүйесі бар жаһандық азаматтық қоғам пайда болғанда ғана нақты болады [8]. Аз радикалды түсіндірулерге сәйкес, бұл қазіргі халықаралық ұйымдар жүйесінің және БҰҰ-ның жетекші рөліндегі халықаралық қауіпсіздік режимдерінің біртіндеп эволюциясының нәтижесі болады [9]. Бұл модель негізінен глобалистердің әртүрлі мектептері арасында танымал, бірақ саяси элиталар деңгейінде ол ерекше әсер етпейді. Бұл модельдің қарсыластары оны ең алдымен «аңғалдық», «романтизм» және «реалистік емес» үшін сынайды [10].

Халықаралық қауіпсіздік жүйелеріне қатысушылар арасындағы қатынастардың сипатына сәйкес құрылған модельдер бар. Осындай үш модель ең танымал-ұжымдық, әмбебап және кооперативті қауіпсіздік.

Бірлескен қауіпсіздік моделі, оны жасаушылар мен қолдаушылардың пікірінше, алдыңғы екеуінің жақсы жақтарын біріктіреді. Бір жағынан, ол халықаралық қауіпсіздіктің көп өлшемді сипатын мойындайды, ал екінші жағынан басымдықтардың белгілі бір иерархиясын белгілейді және халықаралық акторларды бірінші кезектегі міндеттерді шешуге бағыттайды. Бұл модель даулы мәселелерді шешудің бейбіт, саяси құралдарын артық көреді, бірақ сонымен бірге әскери күш қолдануды жоққа шығармайды (тек соңғы құрал ретінде ғана емес, сонымен қатар превентивті дипломатия мен бітімгершілік құралы ретінде де) [11]. Бұл модель әртүрлі әлеуметтік және өркениеттік құрылымы бар мемлекеттер арасындағы ынтымақтастық пен байланыстарды қолдайды және сонымен бірге нақты мәселелерді шешуде әскери-саяси одақтардың қолданыстағы жүйесіне сүйене алады. Ұлт – мемлекетті халықаралық қызметтің негізгі субъектісі ретінде тани отырып, бұл модель халықаралық және трансұлттық ұйымдардың әлеуетін пайдалануға көп көңіл бөледі.

Халықаралық қауіпсіздік стратегиясы ұлттық басымдықтар мен әлемдік қоғамдастық мүшелерінің қауіпсіздік стратегиялары негізге алына отырып қалыптастырылады. Көптеген зерттеушілер халықаралық қауіпсіздік стратегиясын «халықаралық қауіпсіздікті қамтамасыз ету қағидаттары мен нормаларын дамытудың негізгі бағыттары» деп анықтайды [12].

Халықаралық қауіпсіздікті қамтамасыз ету стратегиялары шартты түрде екі топқа бөлінеді: дәстүрлі және жаңа (заманауи). Қазіргі заманғы стратегиялар мен дәстүрлілердің басты айырмашылығы – өз міндеттеріне қол жеткізудің негізгі әдісі ретінде қарулы күштерді пайдаланудан бас тартудың міндетті принципін болуы.

БҰҰ-ның адамзат дамуының 1994 жылғы есебі (UNDP) [13] адамның және жалпы адамзаттың қалыпты дамуы үшін қажет әр түрлі қауіпсіздік түрлерін анықтайды:

- экономикалық қауіпсіздік;
- азық-түлік қауіпсіздігі;
- экологиялық қауіпсіздік;
- жеке қауіпсіздік;
- денсаулық қауіпсіздігі;
- саяси қауіпсіздік;
- физикалық қауіпсіздік және т.б.

Сарапшылардың пікірінше, қауіпсіздіктің жекелеген түрлерін іске асыру шарттарының басым бөлігі халықаралық қатынастар тәжірибесіне сүйене отырып, мұндай мемлекеттер рөлінің азаюымен байланысты болады [14].

«Жұмсақ күшті» қолдана отырып қауіпсіздікті қамтамасыз ету стратегиясы 20-ғасырдың 90-жылдарында пайда болды және «қатты күш» – бұл елдің әскери және экономикалық күшінен туындаған, жауды қару-жарақпен, экономикалық қысыммен және агрессивті мінез-құлықпен жазалауға және қорқытуға бағытталған мәжбүрлеу қабілеті. Ал «жұмсақ күш», сайып келгенде, одақтастық қатынастарға қызығушылық танытатын тараптардың ерікті қатысуы негізінде қалаған нәрсеге қол жеткізу мүмкіндігін білдіреді «Жұмсақ күш» үш бөліктің туындысы ретінде анықталады: мемлекеттің мәдениеті – бұл басқаларға тартымды болуы мүмкін элементтер, оның ішкі және сыртқы саяси құндылықтары және мемлекеттің сыртқы саясаты заңды және моральдық тұрғыдан негізделген болуы керек [15].

«Жұмсақ күш» стратегиясын қолдаушылар келесі дәлелдерді қолдайды:

- өз мүдделеріне қол жеткізудің ерекше бейбіт тәсілі;
- идеялар мен мәдениеттер арасындағы бәсекелестік адамзат үшін ең жақсысын ашады;
- басқа стратегиялармен салыстырғанда ресурстар шығындарының төмен деңгейі.

Сыншылар келесі қарсы пікірлерді келтіреді:

– бар қактығыстарды тыныштандыру үшін «жұмсақ күш» құралдарының болмауы. Күш қолдану мүмкіндігі әлі күнге дейін бірқатар қактығыстарда негізгі тежегіш болып табылады;

– жаппай қырып-жою қаруын және басқа да әскери қауіптерді белсенді түрде тарату ірі мемлекеттерге «қатаң» күш әдістерінен бас тартуға мүмкіндік бермейді.

«Қатты күш» және «жұмсақ күш» стратегияларының «жағымды» және «жағымсыз» жақтарын өлшеп, кейбір сарапшылар ымыраға келуді ұсынды – «ақылды күш» (smart power) жаңа тұжырымдамасы. Бұл тұжырымдама Б. Обаманың сайлау науқанында пайда болды және оның Америка Құрама Штаттарының сыртқы саяси саясатын дамыту туралы көзқарасы мен ұсыныстарын сипаттады. Американдық реалист-неоконсерваторлар мен либерал-демократтардың ұстанымдарын татуластыру міндеті негізге алынды: 21-ғасырдың қиындықтарына қарсы күресте күш қолдану қажеттілігін жоққа шығармай «ақылды күш» қолдануға негізделеді. Осы мақсатта американдық саясаттанушы, халықаралық мәселелер бойынша жетекші сарапшы Джозеф Най билікті басқалардың мінез-құлқын анықтау мүмкіндігі ретінде түсінуге сүйене отырып, сыртқы саясатты жүзеге асырудың үш негізгі әдісін шығарды [16]:

- мәжбүрлеу;
- параға сатып алу;
- тартымдылық.

Бірінші және екінші әдіс «қатаң күш» тұжырымдамасынан туындайды, ал үшіншісі мәдениеттің үстемдігі, өмір сүрудің жоғары деңгейі, биліктің заңдылығы және т.б. арқылы «жұмсақ күшті» көрсетеді.

«Ақылды күш» тұжырымдамасына экономикалық ұсыныс ретінде әскери бюджет баптарын дипломатиялық қызмет пен мәдени экспансияға байланысты баптардың пайдасына қайта бөлу ұсынысы ұсынылды.

Қорытынды

«Жұмсақ», содан кейін «ақылды күш» ұғымдары халықаралық қатынастардағы заманауи желілік тәсілдерге айтарлықтай әсер етті. 21-ғасырда, ақпарат жаһандағы маңызды ресурстардың бірі болған кезде, желілік кеңістіктегі ойластырылған саясат қауіпсіздік пен мемлекеттің ықпалының өсуінің шарттарының бірі болып табылады. «Ақылды күш» желілік құралдарының бірі американдық «желілік дипломатия» тұжырымдамасы болып табылады, ол АҚШ-тың сыртқы істер министрлігі Америка Құрама Штаттарының позициясын түсіндіру және насихаттау үшін басқа елдердегі интернет пайдаланушыларымен байланыса алатын құралдар мен әдістер жиынтығымен анықталады [17]. АҚШ желілік салада сенімді артықшылыққа ие және мұндай саясат айтарлықтай теңгерімсіздік тудырады

және әртүрлі мемлекеттердің позицияларын ақпараттық жариялаудың тепе-теңдігін бұзады.

Пайдаланған деректер тізімі

1 «Мягкие» и «жесткие» вызовы безопасности в Приволжском федеральном округе. Аналитический доклад под редакцией А.С. Макарычева. – Нижний Новгород : IREX & BECA, 2001. – С. 15-16.

2 **Nico Stehr.** The Fragility of Modern Societies. Knowledge and Risks in the Information Age. – London – Thousand Oaks – New Delhi : SAGE Publications, 2001. – P. 144–146.

3 **Celeste A. Wallander.** The Multiple Dimensions of Russian Threat Assessment. PONARS Policy Memo Series. – № 199, April, 2001.

4 **Nye, J.** Bound to Lead : The Changing Nature of American Power. – N. Y., 1991.

5 **Макаров, Д.** Расширение НАТО подтолкнет Россию к реформам // Аргументы и факты. – 1997. – № 22.

6 **Samilleri, J.** Alliances and the Emerging Post-Cold War Security System. – Leaver R., Richardson J. (eds.) The Post-Cold War Order : Diagnoses and Prognoses. Boulder, Co. – 1993.

7 **Коликов, Н.** Россия в контексте глобальных перемен. // Свободная мысль. – 1994. – № 2–3.

8 **Шахназаров, Г. Х.** Восток и Запад: самоидентификация на переломе веков. Свободная мысль. – 1995. – № 8.

9 **Уткин, А.** Россия и Запад: проблемы взаимного восприятия и перспективы строительства отношений. – М., 1995.

10 **Поздняков, Э. А.** Философия политики. В 2-х томах. – М., 1993.

11 **Зимин, П.** 2002. Вызов глобализации. – Русский журнал (<http://www.russ.ru/politics/20020212>)

12 **Bosco David L.** Five to Rule Them All: The UN Security Council and the Making of the Modern World. – N. Y., 2009. – P. 134.

13 Human Development Report UNDP (1994). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1994/chapters/>

14 **Радиков, И. В.** Безопасность человека: реальность или фикция // Вестник Московского университета. Серия 12. Политические науки. – 2010. – № 4. – С. 6–11.

15 **Наумов, А.** Фактор мягкой силы. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://sr.fondedin.ru/new/fullnews_arch_to.php?subaction=showfull&id=1264505208&archive=1264505697&start_from=&ucat=14&

16 Nye, J. Smart power // New Perspectives Quaterly. – Vol. 26. – 2009, is. 2. – P. 7–9.

17 IT Strategic Plan: Fiscal Years 2011–2013 Digital Diplomacy. US Department of State. 2010. – [Electronic resource]. – <http://www.state.gov/m/irm/rls/148572.htm>

Материал 12.03.21 баспаға түсті.

*Д. Б. Аметаев**, А. Темиров

Торайгыров университет,

Республика Казахстан, г. Павлодар.

Материал поступил в редакцию 12.03.21.

МЕЖДУНАРОДНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ: ПОДХОДЫ И КОНЦЕПТЫ

Окончание «холодной войны», распад Советского Союза и другие драматические события конца 20 – начала 21 веков привели к радикальным изменениям в системе международной безопасности, а также ее восприятие экспертно-аналитическим сообществом. Проблемы национальной и международной безопасности стали предметом пристального внимания со стороны политиков, военных, ученых и экспертов. Особую актуальность проблемам безопасности придает тот факт, что окончание конфронтации между двумя общественно-политическими системами не привело к возникновению более стабильного и безопасного мира. Категория «безопасность» является одной из самых спорных в теории международных отношений. В зависимости от концептуальных, а также политико-идеологических предпочтений того или иного ученого подходы к трактовке этого понятия сильно различаются.

В работе исследуется специфика современного состояния международного сообщества и его права. Дается обзор современных тенденций и подходов к праву международного сообщества.

Ключевые слова: международная безопасность; мировое сообщество; военная сила; невоенные угрозы безопасности; факторы международной безопасности; международное право; средства обеспечения международной безопасности; компоненты системы международной безопасности; источники права международной безопасности.

*D. B. Ametaev**, *A. Temirov*
Toraighyrov University,
Republic of Kazakhstan, Pavlodar.
Material received on 12.03.21.

INTERNATIONAL SECURITY: APPROACHES AND CONCEPTS

The end of the Cold War, the collapse of the Soviet Union and other dramatic events of the late 20th and early 21st centuries led to radical changes in the international security system, as well as its perception by the expert and analytical community. The problems of national and international security have become the subject of close scrutiny from politicians, military, scientists and experts. The fact that the end of the confrontation between the two socio-political systems did not lead to the emergence of a more stable and secure world makes the security problems especially urgent. The category «security» is one of the most controversial in international relations theory. Depending on the conceptual and political and ideological preferences of a particular scientist, approaches to the interpretation of this concept differ greatly.

This work examines the specifics of the current state of the international community and its law. An overview of modern trends and approaches to the law of the international community is given.

Keywords: international security; global community; military force; non-military security threats; factors of international security; international law; means of ensuring international security; components of the international security system; sources of international security law.

Теруге 12.03.2021 ж. жіберілді. Басуға 29.03.2021 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

2,51 Мб RAM

Шартты баспа табағы 13,7.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген: З. С. Исакова

Корректор: А. Р. Омарова

Тапсырыс № 3752

Сдано в набор 12.03.2021 г. Подписано в печать 29.03.2021 г.

Электронное издание

2,51 Мб RAM

Усл.печ.л. 13,7. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка: Исакова З. С.

Корректор: А. Р. Омарова

Заказ № 3752

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

www.vestnik.tou.edu.kz